

CUPRINS

TITLUL I. DESPRE SUCCESIUNI ÎN GENERAL	1
Capitolul I. Introducere	1
<i>Secțiunea 1. Moartea persoanei fizice și consecințele ei juridice</i>	1
<i>Secțiunea a 2-a. Precizări terminologice cu privire la noțiunile de „succesiune” sau de „moștenire”</i>	1
§1. Accepțiunea de mod specific de dobândire sau transmitere a proprietății	2
§2. Accepțiunea de obiect al transmisiunii succesorală	2
<i>Secțiunea a 3-a. Felurile moștenirii în înțelesul de moduri de dobândire sau transmitere a proprietății</i>	3
§1. Moștenirea legală	3
§2. Moștenirea testamentară	3
§3. Moștenirea contractuală	4
Capitolul II. Caracterele juridice ale transmisiunii succesorală	5
<i>Secțiunea 1. Transmisiunea succesorală este o transmisiune mortis causa</i>	5
<i>Secțiunea a 2-a. Caracterul universal al transmisiunii succesorală</i>	5
<i>Secțiunea a 3-a. Transmisiunea succesorală are un caracter unitar</i>	6
§1. Regula	6
§2. Excepțiile de la regulă. Succesiunile anormale	7
2.1. Dreptul de abitație al soțului supraviețuitor conferit de art. 973 NCC	7
2.2. Bunurile formând obiectul dreptului special de moștenire al soțului supraviețuitor prevăzut la art. 974 NCC	7
2.3. Moștenirile cu elemente de extraneitate în dreptul anterior și în prezent	8
2.4. Bunurile reprezentând amintiri de familie	9
Capitolul III. Deschiderea moștenirii	11
<i>Secțiunea 1. Cauza deschiderii moștenirii</i>	11
<i>Secțiunea a 2-a. Data deschiderii moștenirii</i>	12
§1. Interesul practic al datei deschiderii moștenirii	12
§2. Determinarea datei deschiderii moștenirii	12
2.1. Situațiile obișnuite	12
2.2. Situația comorienților	13
<i>Secțiunea a 3-a. Locul deschiderii moștenirii</i>	14
§1. Importanța practică a locului deschiderii moștenirii	14
§2. Determinarea locului deschiderii moștenirii	14
Capitolul IV. Condițiile cerute de lege pentru a putea moșteni	15
<i>Secțiunea 1. Capacitatea succesorală</i>	15
§1. Persoanele care au capacitate succesorală	15
1.1. Persoanele fizice în viață la data deschiderii moștenirii	15
1.2. Persoanele dispărute	16

1.3. Copilul conceput, dar nenăscut la data deschiderii succesiunii	16
1.4. Persoanele juridice în ființă la data deschiderii succesiunii	17
§2. Persoanele care nu au capacitate succesorală	17
2.1. Persoanele fizice care nu sunt în viață sau cel puțin concepute și persoanele juridice care nu sunt în ființă la data deschiderii succesiunii	17
2.2. Comorienții	18
<i>Secțiunea a 2-a. Moștenitorul să nu fie nedemn</i>	19
§1. Nedemnitățile de drept	20
1.1. Cazuri și condiții	20
I. Cazul succesibilului condamnat penal pentru săvârșirea unei infracțiuni cu intenția de a-l ucide pe cel care lasă moștenirea	20
II. Cazul succesibilului condamnat penal pentru săvârșirea, înainte de deschiderea moștenirii, a unei infracțiuni cu intenția de a-l ucide pe un alt succesibil care, dacă moștenirea ar fi fost deschisă la data săvârșirii faptei, ar fi înlăturat sau ar fi restrâns vocația la moștenire a făptuitorului	20
1.2. Regimul juridic al nedemnității de drept	21
I. Cine și când poate invoca nedemnitățile?	21
II. Efectele „de drept” ale nedemnității reglementate de art. 958 NCC	21
§2. Nedemnitățile judiciare	21
2.1. Cazuri și condiții	22
I. Cazul când un succesibil este condamnat penal pentru săvârșirea, cu intenție, împotriva celui care lasă moștenirea a unor fapte grave de violență, fizică sau morală, ori a unor fapte care au avut ca urmare moartea victimei	22
II. Cazul când un succesibil, cu rea-credință, ascunde, alterează, distruge sau falsifică testamentul defunctului	22
III. Cazul când un succesibil, prin dol sau violență, îl împiedică pe cel care lasă moștenirea să întocmească, să modifice sau să-și revoce testamentul	23
2.2. Regimul juridic al nedemnității judiciare	23
I. Cine poate solicita declararea nedemnității?	23
II. Termenul în care poate fi solicitată declararea nedemnității și natura lui	24
§3. Efectele nedemnității	24
3.1. Efectele în raport cu nedemnul	25
I. Înlăturarea de la moștenire	25
II. Obligația de a restitui bunurile moștenirii	26
3.2. Efectele în raporturile cu descendenții nedemnului	27
§4. Înlăturarea efectelor nedemnității	27
§5. Dispozițiile legale tranzitorii	28
<i>Secțiunea a 3-a. Vocația la moștenire</i>	28

TITLUL II. DEVOLUȚIUNEA LEGALĂ A MOȘTENIRII	31
Capitolul I. Regulile generale aplicabile devoluțiunii legale a moștenirii	31
<i>Secțiunea 1. Criteriul și sfera persoanelor din rândul cărora vor fi desemnați moștenitorii</i>	
desemnați moștenitorii	31
§1. Moștenirea legală – o moștenire de familie	31
§2. Sfera persoanelor chemate de lege la moștenire	32
<i>Secțiunea a 2-a. Principiile generale de stabilire a rudelor chemate efectiv la moștenire și excepțiile de la acestea</i>	32
§1. Principiul priorității sau al chemării la moștenire în ordinea claselor de moștenitori	33
1.1. Clasele de moștenitori și conținutul principiului	33
1.2. Problema posibilității (imposibilității) ca două clase de moștenitori să vină la moștenire în același timp	33
§2. Principiul proximității gradului de rudenie cu defunctul	35
2.1. Regula	35
2.2. Excepții	36
§3. Principiul împărțirii moștenirii în părți egale (pe capete) între rudele din aceeași clasă și de același grad	36
3.1. Regula	36
3.2. Excepții	36
<i>Secțiunea a 3-a. Reprezentarea succesorală</i>	37
§1. Domeniul reprezentării	38
1.1. Reprezentarea descendenților în linie dreaptă	38
1.2. Reprezentarea colateralilor privilegiați	40
§2. Condițiile reprezentării	41
2.1. Condițiile cerute în persoana reprezentatului	41
I. Reprezentatul să nu aibă capacitate succesorală față de <i>cuius</i> sau să fie nedemn față de acesta	41
II. Reprezentatul să fi avut chemare efectivă la moștenirea lui <i>de cuius</i> dacă ar fi avut capacitate succesorală sau dacă nu ar fi fost nedemn	42
2.2. Condițiile cerute în persoana reprezentantului	42
I. Reprezentantul trebuie să aibă aptitudinea de a-l moșteni pe defunct	42
II. Aptitudinea reprezentantului de a culege moștenirea celui reprezentat este indiferentă	43
§3. Efectele reprezentării	43
3.1. Efectele generale	43
I. Plasarea reprezentantului în locul reprezentatului	43
II. Împărțirea moștenirii pe tulpini	44
A. Împărțirea moștenirii pe tulpini	44
B. Efectele secundare ale împărțirii moștenirii pe tulpini	44
III. Reprezentarea operează de drept	45
3.2. Efectele particulare ale reprezentării	45

Capitolul II. Aplicarea principiilor devoluțiunii legale în cazul celor patru clase de moștenitori legali	46
<i>Secțiunea 1. Clasa întâi de moștenitori – a descendenților</i>	46
§1. Componentă	46
§2. Regulile aplicabile	46
§3. Caracteresle juridice ale dreptului de moștenire legală al descendenților	46
<i>Secțiunea a 2-a. Clasa a doua de moștenitori – a ascendenților și colateralilor privilegiați</i>	47
§1. Ascendenții privilegiați	47
1.1. Componentă. Când vin la moștenire?	47
1.2. Repartizarea moștenirii	47
I. Cazul în care ascendenții privilegiați vin singuri la moștenire	47
II. Cazul în care ascendenții privilegiați vin la moștenire împreună cu colateralii privilegiați	48
A. Cazul în care la moștenire vine un singur părinte	48
B. Cazul când la moștenire vin ambii părinți	48
III. Cazul în care la moștenire vin părinții și soțul supraviețuitor al defunctului	48
1.3. Caracteresle juridice ale dreptului de moștenire legală al ascendenților privilegiați	49
§2. Colateralii privilegiați	49
2.1. Componentă. Când vin la moștenire?	49
2.2. Repartizarea moștenirii între colateralii privilegiați	49
I. Colateralii născuți din aceeași părinți	49
A. Cazul când moștenirea se împarte doar între colateralii privilegiați	49
B. Cazul când colateralii privilegiați vin la moștenire în concurs cu părinții defunctului	50
C. Cazul când colateralii privilegiați vin la moștenire în concurs cu soțul supraviețuitor	50
II. Colateralii născuți din părinți diferiți. Împărțirea pe linii a moștenirii	50
2.3. Caracteresle juridice ale dreptului la moștenire legală al colateralilor privilegiați	51
§3. Clasa a treia – a ascendenților ordinari	51
3.1. Componentă. Când sunt chemați la moștenire?	51
3.2. Repartizarea moștenirii între ascendenții ordinari	51
3.3. Caracteresle juridice ale dreptului la moștenire legală al ascendenților ordinari	52
§4. Clasa a patra – a colateralilor ordinari	52
4.1. Componentă. Când sunt chemați la moștenire?	52
4.2. Repartizarea moștenirii între colateralii ordinari	52
4.3. Caracteresle juridice ale dreptului la moștenire al colateralilor ordinari	52

Capitolul III. Drepturile succesoriale ale soțului supraviețuitor în cadrul moștenirii legale	53
<i>Secțiunea 1. Generalități</i>	53
§1. Evoluția reglementărilor	53
§2. Condițiile cerute de lege soțului supraviețuitor pentru a putea moșteni	53
<i>Secțiunea a 2-a. Drepturile conferite de lege soțului supraviețuitor</i>	54
§1. Drepturile de moștenire proprii ale soțului supraviețuitor în concurs cu fiecare clasă de moștenitori	54
§2. Dreptul special de moștenire al soțului supraviețuitor asupra mobilierului și obiectelor de uz casnic	55
2.1. Mobilierul și obiectele aparținând gospodăriei casnice	55
2.2. Condițiile de acordare	56
2.3. Natura juridică a dreptului special de moștenire	58
§3. Dreptul temporar de abitație asupra casei de locuit	58
3.1. Reglementare legală	58
3.2. Condițiile cerute pentru a lua naștere	59
3.3. Caractere juridice	60
3.4. Modificări pe parcursul exercitării dreptului de abitație al soțului supraviețuitor	61
I. Restrângerea dreptului de abitație	61
II. Obligația soțului supraviețuitor de a primi o locuință în schimb	61
3.5. Încetarea dreptului de abitație	61
Capitolul IV. Dreptul statului (comunei) asupra moștenirilor vacante	62
<i>Secțiunea 1. Reglementare legală</i>	62
<i>Secțiunea a 2-a. Fundamentul vocației succesoriale a statului (comunei)</i>	63
§1. Teoria dreptului legal de moștenire	63
§2. Teoria dreptului de suveranitate	64
§3. Interesul practic al opțiunii între una sau alta din cele două teorii	64
3.1. Din punct de vedere al dezmoștenirii tuturor moștenitorilor	64
3.2. Din punct de vedere al revocării renunțării la moștenire a unui moștenitor legal	65
3.3. Concepția care se desprinde din dispozițiile noului Cod civil	65
<i>Secțiunea a 3-a. Administrarea provizorie a bunurilor moștenirii. Curatorul special</i>	66
<i>Secțiunea a 4-a. Constatarea vacanței succesoriale. Certificatul de vacanță succesorală și anularea lui</i>	66
<i>Secțiunea a 5-a. Efectele vacanței succesoriale</i>	68
<i>Secțiunea a 6-a. Trimiterea în posesie a comunei (sezina)</i>	68

TITLUL III. INTRODUCERE ÎN DREPTUL LIBERALITĂȚILOR	71
Capitolul I. Liberalitățile ca specie a actelor juridice	71
<i>Secțiunea 1. Considerații introductive</i>	71
§1. Liberalitățile – specie a actelor juridice cu titlu gratuit	71
§2. Caracterul excepțional	72
§3. Inadecvarea criteriului formal pentru caracterizarea actelor de liberalitate	73
<i>Secțiunea a 2-a. Criteriile de caracterizare a liberalităților</i>	73
§1. Criteriul material (economic)	74
1.1. Sărăcirea dispunătorului în corelație cu îmbogățirea beneficiarului	74
1.2. Liberalitățile și contractele de binefacere	75
§2. Criteriul volițional (moral)	75
2.1. Concepțiile „obiectivă” și „subiectivă” asupra intenției de a gratifica	76
2.2. Recompensa morală sau materială așteptată de dispunător și raportul acesteia cu intenția de a gratifica	77
2.3. Proba intenției de a gratifica	79
§3. Cazuri care prezintă dificultăți de calificare	80
3.1. Actele de executare a unor obligații naturale	80
I. Obligațiile naturale obișnuite	80
II. Cazul special al executării de bunăvoie de către moștenitorii unei persoane a unei liberalități făcute de aceasta fără respectarea condițiilor de formă prevăzute de lege	82
3.2. Liberalitățile remuneratorii	83
3.3. Liberalitățile modice	84
3.4. Calificarea actelor de dobândire a unui bun cu clauză tontinieră (de acrescământ) de două sau mai multe persoane împreună	85
Capitolul II. Condițiile de validitate a liberalităților	87
<i>Secțiunea 1. Consimțământul</i>	87
§1. Neafectarea consimțământului de o tulburare mentală din partea dispunătorului	88
1.1. Situația sub regimul Codului civil de la 1864	88
1.2. Situația sub regimul noului Cod civil	90
§2. Consimțământul trebuie să fie neviciat	93
2.1. Eroarea esențială	93
2.2. Dolul	94
2.3. Violența	97
<i>Secțiunea a 2-a. Capacitatea</i>	97
§1. Incapacitățile de a dispune prin liberalități	98
1.1. Incapacitățile speciale de a dispune prin liberalități	98
I. Incapacitatea minorilor	99
II. Incapacitatea interzișilor judecătorești	101
III. Incapacitatea persoanelor insolabile de a face liberalități	101

1.2. Incapacități relative de a dispune prin liberalități _____	102
I. Incapacitatea majorului de a dispune în favoarea reprezentantului sau ocrotitorului legal avut în timpul minorității sau interdicției, până la descărcarea acestora de gestiune de către instanța de tutelă _____	102
II. Incapacitatea persoanelor aflate în îngrijire de a dispune în favoarea medicilor, farmaciștilor sau altor persoane în perioada în care se află sub îngrijirea de specialitate a acestora pentru boala care este cauza decesului lor _____	103
A. Persoanele cărora cel aflat în îngrijire nu le poate face liberalități _____	103
B. Condițiile în care poate fi reținută incapacitatea _____	104
C. Excepții de la incapacitățile prevăzute la art. 990 alin. (1) NCC _____	105
D. Sancțiunea incapacității _____	105
III. Incapacitatea de a dispune în favoarea preoților sau a altor persoane care acordă asistență religioasă _____	106
IV. Incapacitățile de a dispune prin legate prevăzute la art. 991 NCC _____	106
V. Sancționarea simulației în privința incapacităților de a dispune prin liberalități _____	106
§2. Incapacitățile de a primi liberalități _____	107
2.1. Incapacități de folosință _____	107
I. Incapacitatea persoanelor viitoare _____	107
II. Incapacitatea persoanelor incerte (nedeterminate) _____	109
III. Incapacitatea străinilor și apatrizilor de a dobândi prin liberalități terenuri în România _____	110
IV. Principiul specialității persoanei juridice _____	111
2.2. Incapacități de exercițiu _____	112
I. Incapacitatea minorilor _____	113
A. Incapacitatea minorilor lipsiți complet de capacitate de exercițiu _____	113
B. Incapacitatea minorilor cu capacitate de exercițiu restrânsă _____	113
II. Incapacitatea interzișilor judecătorești _____	113
<i>Secțiunea a 3-a. Obiectul</i> _____	113
§1. Bunul transmis _____	114
§2. Sarcinile și condițiile transmisiunii _____	114
2.1. Sarcinile și condițiile liberalităților _____	114
I. Sarcina _____	114
II. Condiția _____	115
III. Dificultățile de diferențiere _____	115
IV. Sarcinile și condițiile imposibile, ilicite sau imorale _____	116
A. Clauzele imposibile _____	116
B. Clauzele ilicite sau imorale _____	116
C. Revizuirea sarcinilor și condițiilor _____	119

<i>Secțiunea 4-a. Cauza</i> _____	120
§1. Existența cauzei. Cauza falsă _____	120
§2. Cauza ilicită și cauza imorală _____	121
<i>Secțiunea a 5-a. Substituțiile fideicomisare și liberalitățile reziduale</i> _____	123
§1. Substituțiile fideicomisare _____	123
1.1. Situația sub regimul Codului civil de la 1864 _____	123
I. Noțiune. Reglementare legală _____	123
II. Scurt istoric al instituției _____	124
III. Considerentele care stăteau la baza interdicției _____	125
1.2. Reglementarea substituției fideicomisare în noul Cod civil _____	125
I. Condițiile substituției fideicomisare _____	126
A. Existența a două liberalități succesive având același obiect _____	126
B. Obligarea primului gratificat (instituitul) la conservarea și remiterea obiectului legatului celui de al doilea gratificat (substituitului) _____	129
C. Reportarea transmiterii obiectului liberalității către substituit la momentul și ca urmare a decesului instituitului _____	129
II. Efectele substituției fideicomisare _____	130
A. Efectele în privința instituitului _____	130
B. Efectele în privința substituitului _____	136
III. Ineficacitatea substituției _____	138
§2. Liberalitățile reziduale _____	138
2.1. Situația sub regimul Codului civil de la 1864 _____	138
2.2. Situația sub regimul noului Cod civil _____	140
TITLUL IV. DONAȚIA _____	143
Capitolul I. Consimțământul. Promisiunea de donație. Forma donațiilor _____	144
<i>Secțiune 1. Oferta și acceptarea. Formarea contractului</i> _____	144
§1. Oferta și acceptarea când ambele părți sunt de față _____	144
§2. Oferta și acceptarea între absenți _____	144
I. Oferta _____	144
II. Acceptarea _____	145
<i>Secțiunea a 2-a. Promisiunea de donație</i> _____	147
<i>Secțiunea a 3-a. Condiția formei autentice</i> _____	149
<i>Secțiunea a 4-a. Formalitatea specială a actului care trebuie să enumere și să evalueze bunurile mobile făcând obiectul unei donații</i> _____	151
<i>Secțiunea a 5-a. Excepții de la regula formei autentice</i> _____	152
§1. Darul manual _____	152
1.1. Evoluția și fundamentul darului manual _____	152
1.2. Obiectul darului manual _____	153
I. Bunurile mobile corporale _____	153
II. Darul manual în nudă proprietate și uzufruct _____	154
III. Darul manual prin virament bancar de la cont la cont _____	155

IV. Darul manual prin remiterea unui cec _____	156
V. Excluderi _____	156
A. Bunurile imobile _____	156
B. Bunurile mobile incorporale _____	156
C. Bunurile mobile corporale în valoare mai mare de 25.000 lei _____	157
D. Drepturile indivize, universalitățile de fapt și bunurile supuse unor forme de înmatriculare (navele și aeronavele) _____	157
1.3. Tradițiunea și modalitățile de realizare ale acesteia _____	157
I. Tradițiunea trebuie să fie efectivă _____	158
II. Tradițiunea trebuie să fie actuală, definitivă și irevocabilă _____	159
III. Tradițiunea trebuie să fie făcută cu titlu autonom și distinct _____	161
1.4. Pactele adăugate darului manual _____	162
1.5. Proba darului manual _____	162
I. Existența darului manual este invocată de donatar _____	162
A. Prezumția relativă de existență și valabilitate a titlului (darului manual). Reconsiderare în lumina dispozițiilor art. 1225 alin. (2) NCC _____	162
B. Prezumția absolută de proprietate _____	164
II. Existența darului manual este invocată de donator sau moștenitorii săi _____	164
A. Situația donatorului _____	164
B. Situația moștenitorilor donatorului _____	164
§2. Donația deghizată _____	164
2.1. Dificultățile de calificare a donațiilor deghizate _____	165
2.2. Recunoașterea valabilității donației deghizate _____	166
2.3. Condițiile de validitate ale donației deghizate _____	166
I. Condițiile referitoare la actul care deghizează donația _____	166
A. Actul aparent trebuie să ascundă perfect donația _____	167
B. Actul care disimulează donația trebuie să întrunească cel puțin în aparență condițiile de fond ale unui asemenea act _____	167
C. Actul care disimulează donația trebuie să întrunească toate condițiile de formă ale unui asemenea act _____	167
II. Condițiile referitoare la donația propriu-zisă _____	168
A. Donația trebuie să întrunească toate condițiile de fond ale unei liberalități _____	168
B. În privința formei, donația deghizată constituie o excepție de la regulile de drept comun _____	168
2.4. Efectele donației deghizate _____	168
2.5. Proba donației deghizate _____	168
§3. Donația indirectă _____	169
3.1. Condițiile de validitate _____	171
I. Existența unui act juridic _____	171

II. Actul juridic să fie ambivalent _____	172
A. Actele cu titlu oneros _____	172
B. Actele neutre _____	173
III. Din punct de vedere al condițiilor de validitate, trebuie întrunite cerințele de fond atât ale actului vector, cât și ale donației _____	175
IV. Din punct de vedere al condițiilor de formă, trebuie întrunite cerințele referitoare la actul vector, nu și cele referitoare la donație _____	175
3.2. Proba donației indirecte _____	175
Capitolul II. Principiul irevocabilității donațiilor _____	176
<i>Secțiunea 1. Sensul principiului irevocabilității</i> _____	176
<i>Secțiunea a 2-a. Clauzele interzise de lege</i> _____	177
<i>Secțiunea a 3-a. Sancțiunea încălcării interdicțiilor prevăzute de lege</i> _____	178
<i>Secțiunea a 4-a. Clauza de întoarcere convențională</i> _____	178
Capitolul III. Efectele donației _____	179
<i>Secțiunea 1. Derogări în privința garanției contra evicțiunii</i> _____	180
<i>Secțiunea a 2-a. Derogări în privința garanției pentru vicii ascunse</i> _____	180
Capitolul IV. Revocarea donațiilor _____	181
<i>Secțiunea 1. Revocarea donațiilor pentru ingraturdine</i> _____	181
§1. Cazurile de ingraturdine prevăzute de lege _____	181
§2. Acțiunea în revocare a donațiilor pentru ingraturdine _____	182
2.1. Regimul juridic al acțiunii _____	182
2.2. Efectele acțiunii în revocare _____	184
I. Efectele generale (între părți) _____	184
II. Efectele speciale (față de terți) _____	185
<i>Secțiunea a 2-a. Revocarea donațiilor pentru neîndeplinirea sarcinilor</i> _____	186
§1. Reglementare legală _____	186
§2. Regimul juridic al acțiunii în revocarea donației pentru neîndeplinirea sarcinii _____	186
§3. Efectele revocării _____	188
3.1. Efectele între părți _____	188
3.2. Efectele față de terți _____	189
<i>Secțiunea a 3-a. Donațiile dintre soți</i> _____	189
§1. Reglementare legală _____	189
§2. Condiții _____	189
§3. Efecte _____	190
3.1. Între părți _____	190
3.2. Față de terți _____	190
TITLUL V. TESTAMENTUL _____	191
Capitolul I. Prezentare generală _____	191
<i>Secțiunea 1. Definiția testamentului</i> _____	191
<i>Secțiunea a 2-a. Caracterele juridice ale testamentului</i> _____	192
§1. Un act unilateral și personal _____	192
§2. Un act solemn _____	193

§3. Un act de dispoziție cu titlu gratuit _____	193
§4. Un act <i>mortis causa</i> _____	194
§5. Un act revocabil _____	194
Capitolul II. Condițiile de formă _____	194
<i>Secțiunea 1. Regulile comune tuturor testamentelor _____</i>	195
§1. Exigența unui înscris _____	195
1.1. Interzicerea testamentelor verbale _____	195
1.2. Proba testamentului _____	196
§2. Interzicerea testamentului reciproc (conjunctiv) _____	197
2.1. Conținutul interdicției _____	197
§3. Sancțiunea nerespectării condițiilor de formă _____	198
3.1. Nulitatea absolută _____	198
3.2. Confirmarea testamentului nul _____	199
<i>Secțiunea a 2-a. Diferitele feluri de testamente _____</i>	199
§1. Testamentele ordinare (obișnuite) _____	200
1.1. Testamentul olograf _____	200
I. Noțiune _____	200
II. Solemnitățile impuse de lege _____	201
A. Scrierea _____	201
B. Data _____	204
C. Semnătura _____	208
D. Sancțiunea nerespectării condițiilor de formă în cazul testamentului olograf _____	209
E. Formalitățile instituite de art. 1042 NCC _____	209
III. Forța probantă a testamentului olograf _____	210
1.2. Testamentul autentic _____	211
I. Avantaje și dezavantaje _____	211
II. Formalitățile de autentificare _____	211
III. Forța probantă a testamentului autentic _____	213
§2. Testamentele privilegiate _____	214
2.1. Testamentele privilegiate reglementate de noul Cod civil _____	214
2.2. Formele comune tuturor testamentelor privilegiate _____	214
2.3. Caducitatea testamentelor privilegiate _____	214
2.4. Forța probantă a testamentelor privilegiate _____	215
§3. Testamentele simplificare referitoare la sumele de bani, valori sau titluri de valoare depuse la instituții specializate _____	215
§4. Testamentul internațional _____	215
4.1. Generalități _____	215
4.2. Formalitățile cerute de legea uniformă _____	216
4.3. Sancțiunile nerespectării formalităților prevăzute de Legea uniformă _____	217
4.4. Revocarea testamentului internațional _____	218
4.5. Forța probantă _____	218
Capitolul III. Regulile de interpretare a testamentelor _____	218
<i>Secțiunea 1. Situația sub regimul Codului civil de la 1864 _____</i>	218
<i>Secțiunea a 2-a. Interpretarea testamentelor în lumina noului Cod civil _____</i>	220

TITLUL VI. PRINCIPALELE DISPOZIȚII TESTAMENTARE	221
Capitolul I. Legatele	221
<i>Secțiunea 1. Obiectul legatelor</i>	221
§1. Legatul universal	221
1.1. Elementul definitiv – conferirea vocației eventuale la întregul patrimoniu succesoral	221
1.2. Formule de desemnare a legatarilor universali	223
1.3. Efecte	224
§2. Legatul cu titlu universal	225
2.1. Noțiune. Enumerare	225
2.2. Probleme de calificare a unor legate ca fiind sau nu cu titlu universal	226
I. Legatul care are ca obiect un fond de comerț	226
II. Legatul care are ca obiect o succesiune nelichidată	228
III. Efecte	228
§3. Legatul particular	229
3.1. Noțiune	229
3.2. Obiect	229
I. Bunurile aparținând dispunătorului	229
II. Legatul bunului altuia	230
III. Legatul unui bun comun sau indiviz	231
3.3. Efecte	232
§4. Pluralitatea de legate	233
4.1. Coexistența legatelor constituite în favoarea unor persoane diferite	233
I. Legatele de aceeași natură	233
A. Legatele universale	233
B. Legatele cu titlu universal	233
C. Legatele particulare	233
II. Legatele de naturi diferite	234
4.2. Cumulul de legate în favoarea aceleiași persoane	234
<i>Secțiunea a 2-a. Desemnarea beneficiarilor legatelor</i>	235
§1. Desemnarea trebuie să fie făcută de testator	235
1.1. Legatul cu facultate de alegere	235
I. Principiul potrivit căruia un terț nu poate desemna beneficiarul legatului	235
II. Temperări ale principiului	236
1.2. Legatul secret	237
§2. Posibilitatea desemnării directe sau indirecte a legatarului	237
2.1. Desemnarea directă	237
2.2. Desemnarea indirectă	237
<i>Secțiunea a 3-a. Ineficacitatea legatelor</i>	239
§1. Revocarea prin voința testatorului	239
1.1. Revocarea expresă	239
I. Revocarea prin testament	239
II. Revocarea prin act autentic	240

1.2. Revocarea tacită _____	240
I. Contrarietatea și incompatibilitatea _____	241
A. Noțiunile de „contrarietate” și „incompatibilitate” _____	241
B. Probleme de probațiune _____	243
C. Testamentul ulterior trebuie să fie valabil _____	243
D. Întinderea revocării _____	243
II. Înstrăinarea obiectului legatului _____	243
A. Înstrăinarea _____	244
B. Înstrăinarea trebuie să se refere la un bun care formează obiectul unui legat particular _____	244
C. Intenția _____	245
III. Distrugerea voluntară a obiectului legatului de către testator _____	246
IV. Distrugerea voluntară a testamentului de către testator _____	247
1.3. Retractarea revocării _____	248
§2. Revocarea prin hotărâre judecătorească _____	249
2.1. Revocarea pentru neîndeplinirea sarcinilor _____	250
I. Sarcinile în materie de legate _____	250
II. Revocare este atrasă de neîndeplinirea „fără justificare” a sarcinii _____	250
2.2. Revocarea pentru ingraturitudine _____	252
2.3. Regimul juridic al acțiunilor în revocare pentru neîndeplinirea sarcinilor și pentru ingraturitudine _____	253
I. Acțiunea în revocare pentru neîndeplinirea sarcinilor _____	253
A. Cine o poate invoca? _____	253
B. Contra cui se poate invoca? _____	253
II. Acțiunea în revocare pentru ingraturitudine _____	253
A. Cine o poate invoca? _____	253
B. Contra cui se poate exercita? _____	254
C. Termenul de exercitare a acțiunii în revocare pentru neîndeplinirea sarcinilor și pentru ingraturitudine _____	254
2.4. Efectele revocării pentru neîndeplinirea sarcinilor și pentru ingraturitudine _____	257
§3. Caducitatea _____	257
3.1. Predecesul legatarului _____	258
3.2. Incapacitatea legatarului de a primi legatul la data deschiderii moștenirii _____	259
3.3. Legatarul este nedemn _____	259
3.4. Legatarul renunță la legat _____	259
3.5. Legatarul decedează înaintea împlinirii condiției suspensive care afectează legatul _____	260
3.6. Pieirea lucrului legat în timpul vieții testatorului _____	261
3.7. Dispariția cauzei _____	262
<i>Secțiunea a 4-a. Destinația bunurilor care au format obiectul legatelor ineficate</i> _____	264
§1. Regula – atribuirea bunurilor celor obligați la plata legatelor _____	265

§2. Excepția – legatele conjunctive și dreptul de acrescământ _____	265
2.1. Criteriile de stabilire a conjunctivității legatelor _____	266
2.2. Domeniul de aplicare a dreptului de acrescământ _____	266
2.3. Caracterul obligatoriu și efectele dreptului de acrescământ _____	267
2.4. Situația legatului-sarcină _____	268
Capitolul II. Dezmoștenirea (exheredarea) _____	268
<i>Secțiunea 1. Dezmoștenirea fermă _____</i>	271
§1. Dezmoștenirea fermă cu instituirea de legatari _____	272
§2. Dezmoștenirea fermă fără instituirea directă de legatari _____	272
2.1. Dezmoștenirea parțială _____	273
2.2. Dezmoștenirea totală _____	274
<i>Secțiunea a 2-a. Dezmoștenirea condițională inserată în testament cu titlu de clauză penală _____</i>	275
§1. Valabilitatea de principiu _____	275
§2. Limitele dezmoștenirii-sanctiune _____	276
Capitolul III. Execuțiunea testamentară _____	278
<i>Secțiunea 1. Noțiune. Evoluție istorică _____</i>	278
<i>Secțiunea a 2-a. Reglementare legală _____</i>	280
§1. Desemnarea executorului testamentar _____	280
§2. Cine poate fi desemnat executor testamentar? _____	281
§3. De când începe execuțiunea testamentară? _____	282
<i>Secțiunea a 3-a. Natura juridică și caracterele specifice _____</i>	282
<i>Secțiunea a 4-a. Puterile executorului testamentar _____</i>	284
§1. Reglementare legală _____	284
§2. Critica reglementării legale _____	285
§3. Puterile executorului testamentar nu sunt transmisibile _____	286
<i>Secțiunea a 5-a. Obligația de a da socoteală _____</i>	286
<i>Secțiunea a 6-a. Încetarea execuțiunii _____</i>	287
TITLUL VII. INSTITUIREA CONTRACTUALĂ _____	289
Capitolul I. Instituirea contractuală în reglementarea anterioară noului Cod civil _____	289
Capitolul II. Clauza de preciput în noul Cod civil _____	289
<i>Secțiunea 1. Reglementare legală _____</i>	289
<i>Secțiunea a 2-a. Natura juridică a clauzei de preciput în dreptul român _____</i>	291
<i>Secțiunea 3-a. Regimul juridic al instituirii preciputare _____</i>	297
§1. Situația dinaintea deschiderii moștenirii _____	297
§2. Situația după deschiderea moștenirii _____	297
2.1. Dreptul de opțiune al beneficiarului preciputului _____	297
2.2. Executarea preciputului _____	298
I. În natură _____	298
II. Prin echivalent _____	299
2.3. Imputarea și reducțiunea preciputului _____	299

TITLUL VIII. LIMITELE DREPTULUI DE A DISPUNE PRIN ACTE JURIDICE

MORTIS CAUSA	301
Capitolul I. Interdicția actelor asupra moștenirii nedeschise	301
<i>Secțiunea 1. Introducere</i>	301
§1. Actele asupra succesiunilor nedeschise. Istoric	301
§2. Fundamentele interdicției	302
§3. Abordarea interdicției în diferite sisteme de drept	303
<i>Secțiunea a 2-a. Elementele care caracterizează actele interzise asupra succesiunii nedeschise</i>	304
§1. Actele vizate de interdicție	304
§2. Actul trebuie să se refere la o succesiune nedeschisă	304
§3. Actul trebuie să confere doar drepturi eventuale, iar nu actuale	305
3.1. Drepturile eventuale în contextul succesiunilor nedeschise	305
3.2. Diferite ipoteze practice care ilustrează principiul	306
3.3. Moartea lui <i>de cuius</i> ca modalitate a actelor juridice și raportul acesteia cu actele interzise de lege	307
§4. Sancționarea încălcării interdicției	309
<i>Secțiunea a 3-a. Actele permise în mod excepțional de lege</i>	310
Capitolul II. Rezerva succesorală	310
<i>Secțiunea 1. Considerații introductive</i>	310
§1. Principiul libertății de a dispune de propriile bunuri și limitarea acesteia prin dispozițiile legale referitoare la rezervă	310
1.1. Rezerva și cotitatea disponibilă în Codul civil de la 1864	310
1.2. Rezerva și cotitatea disponibilă în noul Cod civil	311
<i>Secțiunea a 2-a. Istoricul și caracterele generale ale rezervei</i>	313
§1. Istoric	313
1.1. Originile rezervei – legitima romană și <i>pars bonorum</i>	313
1.2. Dreptul cutumiar – rezerva cutumiară și <i>pars hereditatis</i>	313
1.3. Rezerva succesorală în Codul civil Napoleon și în dreptul român	314
§2. Caracterele generale ale rezervei	314
2.1. Este o parte a succesiunii care se deferă conform legii	314
2.2. Are caracter de ordine publică	315
2.3. Este colectivă	316
2.4. Este datorată în natură	318
<i>Secțiunea a 3-a. Moștenitorii rezervatari</i>	318
§1. Descendenții	318
§2. Ascendenții privilegiați	319
2.1. Cuantumul rezervei când vin singuri la moștenire	319
2.2. Cuantumul rezervei când vin la moștenire în concurs cu colaterali privilegiați	319
§3. Soțul supraviețuitor	321
3.1. Rezerva de drept comun a soțului supraviețuitor	321
I. Cuantumul rezervei	321
II. Stabilirea rezervei în funcție de titlul de moștenire al celor care vin la succesiune	321

III. Corelația dintre rezerva soțului supraviețuitor și drepturile sale speciale conferite de art. 974 NCC în cazul în care vine la moștenire în concurs cu părinții defunctului _____	322
3.2. Cotitatea disponibilă specială a soțului supraviețuitor în concurs cu alți descendenți decât cei comuni _____	323
I. Reglementare legală. Justificare _____	323
II. Copiii la care se referă art. 1090 NCC _____	323
III. Liberalitățile care intră sub incidența art. 1090 NCC _____	324
IV. Criteriile de stabilire a cotității disponibile speciale _____	324
V. Articolul 1090 NCC în contradicție cu logica, cu Convenția Europeană a Drepturilor Omului și cu alte texte ale noului Cod civil _____	325
VI. Sancțiunea depășirii cotității disponibile speciale și a disimulării liberalităților în favoarea soțului supraviețuitor prin acte oneroase sau prin persoane interpuse _____	326
A. Reducțiunea – sancțiunea specifică depășirii limitelor cotității disponibile speciale _____	326
B. Cine poate invoca reducțiunea? _____	327
<i>Secțiunea a 4-a. Calculul rezervei și al cotității disponibile</i> _____	327
§1. Masa de calcul și operațiunile pentru stabilirea acesteia _____	327
§2. Stabilirea activului brut prin determinarea și evaluarea bunurilor lăsate de defunct la data decesului _____	328
§3. Stabilirea activului net prin scăderea pasivului succesoral din activul brut _____	328
3.1. Pasivul succesoral se deduce din activul brut _____	328
3.2. Situația în care soldul este negativ _____	329
§4. Reunirea fictivă (pentru calcul) la activul net a valorii donațiilor făcute de defunct în timpul vieții _____	329
4.1. Domeniul reunirii fictive _____	329
I. Reunirea fictivă – sensul noțiunii _____	329
II. Generalitatea regulii _____	330
III. Excepții _____	330
A. Excepțiile prevăzute la art. 1091 alin. (3) NCC _____	330
B. Situația specială a primelor de asigurare și a capitalului asiguraților de viață _____	331
4.2. Proba donațiilor supuse reunirii fictive _____	331
I. Regula _____	331
II. Presumția de donație instituită de art. 1091 alin. (4) NCC _____	331
A. Reglementare legală _____	331
B. Condițiile cerute pentru aplicarea prezumției _____	332
III. Cine poate invoca prezumția? _____	333
IV. Rezervarii care au fost de acord cu înstrăinarea nu pot invoca prezumția _____	335
V. Natura prezumției _____	335
VI. Efectele art. 1091 alin. (4) teza I NCC _____	335

4.3. Determinarea valorii bunurilor care formează obiectul reunirii fictive _____	336
I. Regula _____	336
II. Cazul în care bunul donat a fost înstrăinat de donatar înaintea deschiderii moștenirii _____	337
III. Cazul în care bunul donat este înlocuit cu un alt bun _____	337
IV. Cazul în care bunul donat sau cel care l-a înlocuit piere fortuit înaintea deschiderii moștenirii _____	338
V. Cazul în care obiectul donației îl constituie o sumă de bani _____	338
VI. Cazul în care donația are ca obiect un drept viager (uzufructul, uzul, abitația, o rentă viageră sau o întreținere) _____	338
VII. Normele legale referitoare la determinarea valorii donațiilor pentru calcul sunt de ordine publică, neputându-se deroga de la ele (acte asupra unor succesiuni viitoare) _____	339
<i>Secțiunea a 5-a. Imputarea liberalităților</i> _____	339
§1. Sectorul asupra căruia se face imputarea _____	340
1.1. Liberalitățile care se impută pe cotitatea disponibilă _____	340
I. Liberalitățile făcute altor persoane decât moștenitorii rezervatari care vin la moștenire în această calitate _____	340
II. Liberalitățile neraportabile făcute moștenitorilor rezervatari _____	340
1.2. Liberalități care se impută pe rezerva celui gratificat _____	341
1.3. Liberalitățile care se impută prioritar pe cotitatea disponibilă, iar pentru diferență pe rezerva celui gratificat _____	341
1.4. Liberalitățile care se impută prioritar pe rezerva celui gratificat, iar pentru diferență pe cotitatea disponibilă _____	342
§2. Ordinea în care se face imputarea _____	345
2.1. Donațiile se impută înaintea legatelor, în ordine cronologică _____	345
I. Donațiile se impută înaintea legatelor _____	345
II. Donațiile se impută în ordine cronologică _____	345
III. Donațiile concomitente se impută deodată – regula _____	345
IV. Unele dintre donațiile concomitente se impută prioritar, în ordinea stabilită de <i>de cuius</i> – excepția _____	345
2.2. Legatele se impută după donații și toate deodată _____	346
<i>Secțiunea a 6-a. Reducțiunea liberalităților excesive</i> _____	346
§1. Cine poate invoca reducțiunea? _____	347
1.1. Rezervatarii _____	347
1.2. Alte persoane _____	347
I. Avânzii-cauză ai rezervatarilor _____	347
II. Creditorii personali ai rezervatarilor neglijenți _____	347
III. Situația donatarilor și legatarilor defunctului _____	347
IV. Situația creditorilor defunctului _____	348
§2. Căile, modalitățile și efectele reducțiunii _____	349
2.1. Reducțiunea convențională _____	349
2.2. Reducțiunea pe cale de excepție _____	350

2.3. Reducțiunea pe cale de acțiune _____	350
A. Caractere și regim juridic _____	350
B. Efectele acțiunii în reducere _____	353
§3. Ordinea reducerii _____	356
3.1. Legatele se reduc înaintea donațiilor _____	356
I. Regula și justificarea ei _____	356
II. Caracterul imperativ _____	356
3.2. Legatele se reduc toate deodată și în mod proporțional _____	357
I. Regula și justificarea ei _____	357
II. Excepții de la regulă _____	358
3.3. Donațiile se reduc în ordinea inversă a datei lor, începând cu cea mai recentă _____	358
I. Regula și justificarea ei _____	358
II. Proba datei _____	359
III. Situația insolabilității donatarului a cărei liberalitate este supusă reducerii _____	360
IV. Caracterul de ordine publică _____	360
3.4. Liberalitățile hibride, a căror ordine de reducere prezintă anumite particularități _____	360
I. Donațiile făcute între soți în timpul căsătoriei _____	361
II. Instituirea prin contractul de căsătorie a unei clauze de preciput _____	361
III. <i>Trust</i> -ul anglo-american _____	361
§4. Reducțiunea liberalităților de uzufruct și rentă viageră _____	363
4.1. Reglementarea legală _____	363
4.2. Exercițarea dreptului de opțiune _____	364
4.3. Efectele art. 1098 NCC _____	364

TITLUL IX. DREPTUL DE OPȚIUNE SUCESORALĂ _____ 365

Capitolul I. Opțiunea succesorală _____ 365

Secțiunea 1. Titularii dreptului de opțiune _____ 366

§1. Succesibili _____ 366

§2. Capacitatea cerută pentru exercitarea dreptului de opțiune _____ 366

§3. Acceptarea pe cale oblică de către creditorii succesibililor _____ 367

Secțiunea a 2-a. Caracterele juridice ale actului de opțiune _____ 367

§1. Libertatea opțiunii _____ 367

1.1. Ipoteza sustragerii sau ascunderii unor bunuri succesoriale
ori a unor donații de către succesibili _____ 368

I. Elementele constitutive ale comportamentului dolosiv _____ 368

A. Elementul material de sustragere sau ascundere _____ 368

B. Elementul intențional – dolul (reaua-credință) _____ 371

II. Sancțiunile sustragerii sau ascunderii _____ 372

A. Atribuirea forțată a calității de acceptant al moștenirii _____ 372

B. Pierderea drepturilor asupra bunurilor care au format
obiectul fraudei _____ 373

C. Obligarea la plata datoriilor și sarcinilor moștenirii și cu bunurile proprii, nu numai cu bunurile succesoriale	374
D. Pedepsele civile menționate la art. 1119 NCC se aplică doar la cererea celor interesați	374
1.2. Ipoteza succesibililor indeciși sau neglijenți considerați renunțători	375
§2. Caracterul pur și simplu al opțiunii	375
§3. Caracterul indivizibil	375
§4. Caracterul retroactiv	377
<i>Secțiunea a 3-a. Termenul de opțiune</i>	377
§1. Natura juridică	377
§2. Domeniul de aplicare	378
§3. Momentul începerii curgerii termenului de decădere	379
3.1. Regula	379
3.2. Excepții de la regulă. Aplicarea principiului <i>contra non valentem agere non currit praescriptio</i>	379
3.3. Suspendarea și întreruperea termenului	380
3.4. Efectele decăderii	380
Capitolul II. Formele opțiunii	383
<i>Secțiunea 1. Acceptarea moștenirii</i>	383
§1. Acceptarea expresă	384
§2. Acceptarea tacită	385
2.1. Actele a căror îndeplinire implică acceptarea tacită	386
I. Înstrăinarea, cu titlu gratuit sau oneros, a drepturilor asupra moștenirii	386
II. Renunțările <i>in favorem</i>	386
2.2. Actele care pot avea valoarea de acte de acceptare tacită	387
I. Actele de dispoziție asupra bunurilor moștenirii	388
A. Actele de dispoziție juridică asupra bunurilor succesoriale	388
B. Actele de dispoziție materială asupra bunurilor succesoriale	389
II. Actele de administrare definitivă ori de folosință asupra bunurilor succesoriale	389
2.3. Actele de conservare, supraveghere și de administrare provizorie nu implică acceptarea tacită, dacă din împrejurările în care au fost făcute nu rezultă că succesibilul și-a însușit calitatea de moștenitor	390
I. Actele de conservare	390
II. Actele de supraveghere	391
III. Actele de administrare provizorie	391
2.4. Situația actelor care au ca finalitate atribuirea în tot sau în parte a succesiunii	391
2.5. Posibilitatea succesibilului de a face o declarație de neacceptare în situația în care îndeplinește acte care pot fi de acceptare tacită	392

<i>Secțiunea a 2-a. Renunțarea la moștenire</i>	392
§1. Actul de renunțare	392
1.1. Prezentare generală	392
1.2. Condițiile de formă	393
1.3. Efecte	393
§2. Revocarea pauliană a renunțării frauduloase la moștenire	394
2.1. Reglementare legală	394
2.2. Efectele admiterii acțiunii	395
§3. Retractarea renunțării	395
3.1. Fundament	395
3.2. Condiții	395
3.3. Efecte	396
TITLUL X. TRANSMISIUNEA ACTIVULUI ȘI PASIVULUI MOȘTENIRII	397
Capitolul I. Obiectul transmisiunii succesoriale	397
<i>Secțiunea 1. Activul succesoral</i>	398
<i>Secțiunea a 2-a. Pasivul succesoral</i>	399
§1. Datoriile moștenirii	399
§2. Sarcinile moștenirii	400
§3. Plata legatelor	400
Capitolul II. Transmisiunea activului moștenirii	401
<i>Secțiunea 1. Transmisiunea calității de subiect activ al drepturilor succesoriale</i>	401
<i>Secțiunea a 2-a. Transmisiunea posesiunii moștenirii sau sezinei</i>	402
§1. Sezina și dobândirea de drept a posesiunii moștenirii de către moștenitorii sezinari	402
1.1. Înțelesul noțiunii de sezină	403
1.2. Moștenitorii sezinari	405
1.3. Caracterele sezinei	405
I. Caracterul de ordine publică	405
II. Caracterul individual	406
III. Caracterul succesiv	406
IV. Caracterul indivizibil	406
1.4. Efectele sezinei	407
I. Verificarea titlurilor moștenitorilor nesezinari	407
II. Preluarea și administrarea bunurilor succesoriale	409
A. Preluarea bunurilor succesoriale	409
B. Administrarea bunurilor succesoriale	410
III. Reprezentarea în justiție în mod activ și pasiv a intereselor succesiunii	410
§2. Trimiterea în posesie a moștenitorilor nesezinari	410
2.1. Trimiterea în posesie a moștenitorilor legali nesezinari	410
I. Moștenitorii legali nesezinari	410
II. Căile de realizare a trimiterii în posesie	411
III. Efectele trimiterii în posesie	411
2.2. Predarea legatelor	412
I. Semnificație juridică	412

II. Realizarea predării _____	413
A. Generalități _____	413
B. Predarea legatelor universale _____	414
C. Predarea legatelor cu titlu universal _____	414
D. Predarea legatelor particulare _____	415
III. Efectele predării legatelor _____	416
A. Abilitarea legatarului de a-și exercita drepturile _____	416
B. Dobândirea dreptului la fructele bunurilor succesorale _____	416
C. Predarea legatelor nu închide altor persoane dreptul de a revendica drepturi succesorale proprii _____	416
Capitolul III. Transmiterea pasivului moștenirii _____	417
<i>Secțiunea 1. Persoanele obligate la plata pasivului _____</i>	417
§1. Regula – plata pasivului revine moștenitorilor universali sau cu titlu universal _____	417
§2. Excepția – legatarii particulari _____	417
<i>Secțiunea a 2-a. Întinderea obligației de plată a pasivului _____</i>	417
<i>Secțiunea a 3-a. Principiul divizării de drept a obligației de plată a pasivului succesoral și excepțiile de la acesta _____</i>	418
§1. Regula divizării de drept a obligației de plată a pasivului succesoral _____	418
§2. Excepții de la regulă _____	419
2.1. Derogarea care decurge din calitatea de creditor al succesiunii _____	419
2.2. Derogări care decurg din natura obligației _____	419
I. Obligația este indivizibilă _____	419
II. Obligația este garantată cu o ipotecă sau o altă garanție reală _____	420
2.3. Derogări care decurg din voința lui <i>de cuius</i> _____	420
<i>Secțiunea a 4-a. Contribuția la plata pasivului _____</i>	420
§1. Principiul contribuției proporționale la plata pasivului _____	420
§2. Recursul între succesori în cazul în care unul dintre ei a fost ținut la plată peste partea ce îi revine _____	421
§3. Recursul între succesori în cazul plății voluntare făcute de unul dintre ei peste partea ce îi revine din datoriile și sarcinile moștenirii _____	431
Capitolul IV. Lichidarea pasivului succesoral _____	421
<i>Secțiunea 1. Soluțiile legislative posibile _____</i>	421
1.1. Sistemul germanic de lichidare organizată a succesiunii _____	422
1.2. Sistemul francez de lichidare neorganizată, care a fost și acela al Codului civil român de la 1864 _____	422
1.3. Sistemul mixt specific dreptului Québec _____	423
<i>Secțiunea a 2-a. Sistemul de lichidare care rezultă din noul Cod civil _____</i>	423
<i>Secțiunea a 3-a. Lichidarea reglementată de Legea nr. 36/1995 _____</i>	424
Capitolul V. Petiția de ereditate _____	424
<i>Secțiunea 1. Noțiune _____</i>	424

<i>Secțiunea a 2-a. Acțiunea în petiție de ereditate</i>	425
§1. Natura acțiunii	425
§2. Caracterul imprescriptibil	426
§3. Părțile la acțiune	426
§4. Dovada calității de moștenitor	426
<i>Secțiunea a 3-a. Efectele admiterii petiției de ereditate</i>	427
§1. Raporturile dintre reclamant și pârât	427
§2. Raporturile dintre reclamant și terți	428
2.1. Temperări legale ale regulii <i>nemo plus juris ad alium</i> <i>transfere potest quam ipse habet</i>	428
2.2. Temperarea pe baza principiului <i>error communis facit jus</i>	428
I. Justificarea principiului	428
II. Condiții	429
A. Să existe o eroare comună și invincibilă	429
B. Terțul subdobânditor să fie de bună-credință	430
C. Actul încheiat între moștenitorul aparent și terțul subdobânditor să fie cu titlu oneros	430
III. Efecte	430

TITLUL XI. PROCEDURA SUCCESORALĂ NOTARIALĂ ȘI DOVADA DREPTURILOR

SUCCESORALE PRIN CERTIFICATUL DE MOȘTENITOR 433

Capitolul I. Procedura succesorală notarială 433

Secțiunea 1. Dispoziții generale 433

    §1. Reguli de competență teritorială 433

    §2. Deschiderea procedurii succesorale 434

    §3. Luarea măsurilor pentru conservarea și administrarea
    bunurilor succesorale 434

Secțiunea a 2-a. Desfășurarea procedurii succesorale propriu-zise în fața notarului public 435

    §1. Citarea moștenitorilor 435

    §2. Stabilirea drepturilor succesorale ale moștenitorilor.
    Încheierea finală 436

    §3. Suspendarea procedurii succesorale 436

Capitolul II. Dovada drepturilor succesorale prin certificatul de moștenitor 437

Secțiunea 1. Eliberarea certificatului de moștenitor 437

Secțiunea a 2-a. Valoarea juridică a certificatului de moștenitor 438

Secțiunea a 3-a. Anularea certificatului de moștenitor 439

TITLUL XII. PLURALITATEA DE MOȘTENITORI 441

Capitolul I. Indiviziunea succesorală 441

Secțiunea 1. Generalități 441

Secțiunea a 2-a. Influențele suferite de patrimoniul succesoral pe timpul indiviziunii 442

    §1. Subrogația reală 442

§2. Fructele și veniturile bunurilor succesoriale sporesc masa indiviză _____	443
§3. Sporirea sau scăderea valorii bunurilor succesoriale profită sau, după caz, afectează indiviziunea _____	444
<i>Secțiunea a 3-a. Regimul juridic al bunurilor succesoriale pe timpul indiviziunii</i> _____	445
§1. Exercițarea atributelor dreptului de proprietate _____	445
1.1. Uzul _____	445
1.2. Folosința _____	446
1.3. Dispoziția _____	446
§2. Actele încheiate de coindivizari cu terți _____	446
2.1. Actele de dispoziție și actele asimilate _____	446
2.2. Actele de administrare _____	447
2.3. Soarta juridică a actelor încheiate cu nesocotirea regulilor aplicabile actelor de dispoziție și de administrare _____	447
I. Situația actelor de dispoziție _____	447
II. Situația actelor de administrare _____	448
2.4. Actele de conservare _____	448
<i>Secțiunea a 4-a. Durata indiviziunii</i> _____	449
§1. Regula potrivit căreia indiviziunea poate înceta oricând, la cererea oricărui coindivizar _____	449
§2. Convențiile de menținere temporară a indiviziunii _____	450
Capitolul II. Raportul liberalităților _____	451
<i>Secțiunea 1. Introducere</i> _____	451
§1. Noțiune _____	451
§2. Diferențe față de alte instituții _____	452
2.1. Raportul donațiilor și reunirea fictivă _____	452
2.2. Raportul donațiilor și reducțiunea liberalităților excesive _____	453
<i>Secțiunea a 2-a. Liberalitățile raportabile</i> _____	453
§1. Donațiile supuse raportului _____	454
1.1. Donațiile în deplină proprietate, cu și fără sarcini _____	454
1.2. Alte donații _____	454
I. Donațiile de uzufruct _____	454
II. Donațiile constând într-un avantaj profesional patrimonial indirect _____	454
III. Donațiile „în posesiune” _____	454
IV. Asigurările de viață _____	455
§2. Donațiile exceptate de la raport _____	455
I. Excepțiile prevăzute la art. 1150 alin. (1) NCC _____	455
A. Donațiile pe care defunctul le-a făcut cu scutire de raport _____	455
B. Donațiile deghezate sub forma unor înstrăinări cu titlu oneros sau efectuate prin persoane interpose _____	456

C. Darurile obișnuite, donațiile remuneratorii și, în măsura în care nu sunt excesive, sumele cheltuite pentru întreținerea sau, dacă este cazul, pentru formarea profesională a descendenților, a părinților sau a soțului și nici cheltuielile de nuntă, în măsura în care cel care lasă moștenirea nu a dispus altfel _____	456
D. Fructele culese, veniturile scadente până în ziua deschiderii moștenirii și echivalentul bănesc al folosinței exercitate de donatar asupra bunului donat ____	458
2.2. Dreptul renunțătorului la moștenirea legală a defunctului de a păstra donația în limitele cotităzii disponibile a moștenirii ____	458
2.3. Cazul în care bunul donat a pierit fără culpa donatarului ____	459
<i>Secțiunea a 3-a. Persoanele ținute la raport și persoanele cărora raportul le este datorat _____</i>	459
§1. Persoanele ținute la raport _____	460
1.1. Calitatea de moștenitor legal _____	460
1.2. Calitatea de beneficiar al unei liberalități nescutite de raport ____	461
§2. Persoanele cărora le este datorat raportul _____	462
2.1. Raportul este datorat comoștenitorilor _____	462
2.2. Situația legatarilor și creditorilor succesiunii _____	462
I. Legatarii _____	462
II. Creditorii moștenirii _____	462
<i>Secțiunea a 4-a. Modalitățile de executare ale raportului _____</i>	462
§1. Regula – raportul prin echivalent _____	463
1.1. Raportul prin preluare _____	463
1.2. Raportul prin imputație _____	463
1.3. Raportul în bani _____	464
1.4. Evaluarea bunului donat _____	464
I. Regula _____	464
II. Excepții _____	464
A. Dacă bunul donat a fost înstrăinat de donatar anterior cererii de raport _____	464
B. Dacă bunul donat a fost înlocuit cu altul _____	465
III. Raportul donațiilor având ca obiect sume de bani _____	465
§2. Excepția – raportul în natură _____	465
<i>Secțiunea a 5-a. Căile pe care se realizează raportul donațiilor _____</i>	466
§1. Poziția jurisprudenței și doctrinei noastre sub regimul Codului civil anterior _____	466
§2. Căile de realizare a raportului conform noului Cod civil _____	469
Capitolul III. Raportul datoriiilor _____	470
<i>Secțiunea 1. Noțiune _____</i>	470
<i>Secțiunea a 2-a. Corelația dintre raportul datoriiilor și raportul donațiilor _____</i>	471
<i>Secțiunea a 3-a. Domeniul de aplicare _____</i>	471
§1. Datoriile supuse raportului _____	471
§2. Persoanele ținute la raportul datoriiilor _____	472

<i>Secțiunea a 4-a. Regimul juridic al raportului datorilor până la partaj</i>	473
§1. Raportul datorilor nu operează de drept, trebuind să fie solicitat de un coindivizar	473
§2. Problema exigibilității creanței a cărui debitor este un coindivizar, între data deschiderii moștenirii și data partajului	473
<i>Secțiunea a 5-a. Executarea raportului</i>	474
<i>Secțiunea a 6-a. Efectele raportului</i>	475
Capitolul IV. Partajul	475
<i>Secțiunea 1. Formele partajului</i>	476
§1. Partajul amiabil	476
§2. Partajul judiciar	479
2.1. Persoanele care pot cere partajul	479
I. Coindivizarii	479
II. Creditorii personali și ai coindivizării și orice persoană care justifică un interes legitim pot solicita partajul pe cale oblică	480
A. Creditorii personali ai coindivizării	480
B. Alte persoane care justifică un interes legitim	481
2.2. Capacitatea necesară pentru a putea participa la partaj	481
2.3. Realizarea efectivă a partajului	482
I. Cererea de partaj	482
II. Admiterea cererii de partaj	482
III. Admiterea în principiu a cererii de partaj	482
IV. Partajul propriu-zis. Atribuirea bunurilor succesoriale	484
A. Principiul atribuirii bunurilor succesoriale în natură	484
B. Partajul bunurilor indivizibile sau care nu sunt comod partajabile în natură	485
2.4. Efectele hotărârii de partaj	486
<i>Secțiunea a 2-a. Opoziția la partaj a persoanelor interesate</i>	487
§1. Opoziția la partaj – mijloc specific de apărare a persoanelor interesate	487
§2. Cine poate face opoziție?	488
§3. Cum și până când se poate face opoziție?	488
§4. Efecte	489
I. Sub regimul Codului civil anterior	489
A. Coindivizării trebuiau să convoace pe creditorii opozanți să asiste la partaj, iar în caz contrar să suporte anumite consecințe	489
B. Indisponibilizarea drepturilor succesoriale ale debitorului	489
II. Sub regimul noului Cod civil	490
§5. Consecințele lipsei opoziției	490
I. Sub regimul Codului civil anterior	490
II. Sub regimul noului Cod civil	491
<i>Secțiunea a 3-a. Efectele partajului</i>	491
§1. Concepțiile posibile cu privire la caracterul partajului	491
1.1. Partajul – act translativ	491

1.2. Partajul – act declarativ _____	491
1.3. Partajul – act constitutiv _____	492
§2. Partajul sub regimul Codului civil de la 1864 _____	492
2.1. Partajul – act declarativ prin ficțiunea legii sau prin natura sa? _____	492
2.2. Domeniul efectului declarativ al partajului _____	493
I. Actele care intră sub incidența efectului declarativ _____	493
A. Partajul propriu-zis _____	493
B. Actele echivalente partajului _____	494
II. Bunurile supuse efectului declarativ _____	495
A. Bunurile corporale _____	495
B. Problema creanțelor succesoriale _____	495
C. Problema creanței prețului adjudecării de către un terț la licitație a unui imobil succesoral _____	496
III. Persoanele care intră sub incidența efectului declarativ. Efectele <i>erga omnes</i> _____	496
2.3. Consecințele efectului declarativ al partajului _____	497
I. Atributarul este proprietar de la data deschiderii moștenirii _____	497
II. Drepturile constituite în favoarea terților prin acte de administrare și de dispoziție făcute de coindivizarii neatributari pe timpul indiviziunii se desființau _____	497
III. Partajul nu era considerat un act translativ de proprietate _____	497
IV. Partajul nu putea servi ca just titlu pentru uzucapiunea de 10-20 de ani _____	498
§3. Partajul sub regimul noului Cod civil _____	498
3.1. Partajul – act constitutiv _____	498
3.2. Suspendarea pronunțării partajului _____	499
3.3. Unele efecte speciale ale partajului _____	500
I. Opozabilitatea actelor juridice încheiate legal de un coindivizar anterior partajului _____	500
II. Strămutarea garanțiilor _____	500
<i>Secțiunea a 4-a. Garanțiile partajului</i> _____	500
§1. Garanțiile sub regimul Codului civil anterior _____	500
1.1. Reglementare legală _____	500
1.2. Condiții _____	501
I. Apariția unei tulburări sau evicțiuni _____	501
II. Tulburarea sau evicțiunea trebuia să aibă o cauză anterioară partajului _____	501
III. Evicțiunea să nu fi fost imputabilă coindivizarului evins _____	501
IV. Actul de partaj să nu conțină o clauză de exonerare de răspundere _____	501
1.3. Efecte _____	502
1.4. Cazul special al tulburărilor provenind de la un coindivizar _____	502
§2. Reglementarea sub regimul noului Cod civil _____	502

<i>Secțiunea 5-a. Nevalabilitatea partajului</i>	503
§1. Regulile aplicabile sub regimul Codului civil anterior	503
1.1. Anularea pentru vicii de formă	503
1.2. Anularea pentru violență sau dol	503
1.3. Eroarea ca viciu de consimțământ în cazul partajului	504
1.4. Nulitatea absolută pentru omiterea unui coindivizar la partaj	504
1.5. Efectele nulității	505
§2. Regulile aplicabile sub regimul noului Cod civil	505
Capitolul V. Partajul de ascendent	506
<i>Secțiunea 1. Noțiune. Forme</i>	506
<i>Secțiunea a 2-a. Donația-partaj</i>	507
§1. Noțiune și natură juridică	507
§2. Condițiile de validitate	508
2.1. Părțile	508
I. Persoanele care pot face o donație-partaj	508
II. Persoanele care pot beneficia de donația-partaj	508
2.2. Bunurile care pot face obiectul donației-partaj	510
I. Bunurile prezente	510
II. Bunurile soților obiect al unei donații-partaj conjunctive	510
III. Bunurile indivize obiect al donației-partaj cumulative	511
IV. Bunurile care au format obiectul unor donații anterioare	511
2.3. Repartizarea bunurilor	512
I. Divizarea reală prin voința donatorului	512
II. Compunerea loturilor	512
III. Condițiile de formă	513
§3. Efectele donației-partaj	513
3.1. Înaintea deschiderii moștenirii dispunătorului	513
I. Raporturile între donatorul-ascendent și donatarii-descendenți	513
II. Raporturile dintre descendenții-donatari	514
3.2. După deschiderea moștenirii dispunătorului	515
I. Donatarii-descendenți devin moștenitori ai defunctului	515
II. Consecințele care decurg din această situație	515
§4. Reducțiunea donației partaj	515
4.1. Reglementare legală	515
<i>Secțiunea a 3-a. Testamentul-partaj</i>	516
§1. Noțiune	516
§2. Obiectul testamentului-partaj	517
2.1. Bunurile la care se referă	517
2.2. Repartizarea bunurilor	517
§3. Efectele testamentului-partaj	518
§4. Reducțiunea testamentului-partaj	518
BIBLIOGRAFIE	519
INDEX	551